

7. Назаров Г.В. Гидрологическая роль почвы / Г.В. Назаров. – Л. : Изд-во "Наука", 1981. – 213 с.
8. Симиренко Л.П. Помология / Л.П. Симиренко. – К. : Вид-во "Урожай", 1973. – Т. 3. – 423 с.
9. Соколов С.С. Развитие эрозионных процессов на территории Европейской части СССР и борьба с ними / С.С. Соколов. – М.-Л. : Изд-во АН СССР. – 1948. – Т. 1. – 305 с.; М. : 1960. – Т. 2. – 248 с.
10. Термена Б.К. Лісознавство з основами лісівництва / Б.К. Термена. – Сторожинець : Вид-во "Книги ХХІ", 2004. – 159 с.

Иваницкая В.М. Слива – культура широких возможностей для борьбы с эрозией почв

Осуществлен анализ экологических и биологических свойств сливы, полевые почвоведийные исследования. Впервые установлено позитивное изменение водно-физических, физико-химических и противозерозийных свойств бурых лесных оподзоленных почв, улучшения их плодородия под воздействием систем удержания почвы и окультуривания полотна террас, значительного увеличения урожая культуры благодаря улучшению питательного режима и водно-физических свойств почвы в условиях зоны предгорья Закарпатья. Наибольшее влияние окультуривания на улучшение биогеоценотических экологических функций эродированных почв на террасированных склонах отмечено в верхних (0-20, 20-40 см) слоях почвы.

Ключевые слова: экология, эрозия, террасирование, системы содержания почвы.

Ivanytska V.M. Plum-tree – a culture with wide opportunities and the fight with soil erosion

The analyses of ecological and biological properties of a plum-tree, field soil studies had been conducted. By the investigations was firstly established the positive change in water-physical, physically-chemical and antierosion properties of red forest podsolc soils, the improvement of their fertility under the influence of soils' hold systems and culturalization of the terrace lines, considerable enlargement of culture harvest in account of nutrient regime improvement and water-physical properties of soil in conditions of pre-mountain zone of Transcarpathia. The largest influence on the culturalization and improvement of biogeocenotic ecological functions of erosive soils on terraced slopes was marked in higher (0-20 cm) soil layers.

Keywords: ecology, erosion, terracement, soil' support systems.

УДК 582.711.714:630*2(477.46)

Асист. М.Ю. Осінов* – Уманський
НУ садівництва

**ПРИРОДНЕ ПОНОВЛЕННЯ ГЛОДУ ОДНОМАТОЧКОВОГО
В ЛІСОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО
ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

Розглянуто питання насінневого поновлення глоду одноматочкового в лісових насадженнях Правобережного Лісостепу України. Визначено поширення сіянців глоду в проекції крони та за її межами. Досліджено особливості розвитку кореневої системи у різних типах лісорослинних умов. Встановлено динаміку росту надземної та підземної частин глоду в умовах сухих та свіжих дібров Правобережного Лісостепу України.

Ключові слова: поновлення, сходи, приріст, лісові насадження.

Глід одноматочковий є природним супутником лісових насаджень Правобережного Лісостепу України, який зростає в насадженнях, на узліссі, ви-

* Наук. керівник: Г. П. Леонтьяк, д-р с.-г. наук

рубках, полянах та землях меліоративного фонду [1, 2]. У цих умовах він добре зростає, плодоносить та поновлюється насіннєвим і вегетативним шляхом.

Методика дослідження. Насіннєве поновлення глуду вивчали за методикою М.Н. Горшеніна [3]. На пробних площах у шаховому порядку заклали дослідні площадки величиною 2,0×2,0 м. При переліку природного поновлення визначали вік та висоту. Спостереження за порослевим поновленням здійснювали на вирубках та пробних площах у зимовий та літній періоди. Глід одноматочковий плодоносить щорічно, рідко бувають роки з відсутністю врожаю. У ґрунт потрапляє багато насіння, частину насіння поїдають дикі тварини і птахи, але більша його частина залишається і проростає.

Найбільше плодів опадає на землю в проекції крони, тому тут найбільше утворюється самосіву глуду. Але його розташування нерівномірне. У межах проекції крони може утворюватися багато сходів (від 3 до 32 шт.), але вік їх не перевищує двох-трьох років.

Протягом перших років життя самосів бореться за виживання з трав'яною рослинністю. Під кронами дерев глуду, де найменше проникає світло, розвиваються широколисті трав'яні злаки (гравілат міський, фіалка дивна та ін.). З віддаленням від стовбура до периферії крони збільшується проникність світла і створюються сприятливі умови для розвитку світлолюбної трав'яної рослинності (пирій повзучий, перлівка поникла та ін.). З такою закономірністю освітлення ґрунту і розвитком трав'яної рослинності в переході від стовбура до периферії крони кількість самосіву збільшується (рис.). Найбільша його кількість спостерігається на другому-третьому метрах від стовбура в межах проекції крони.

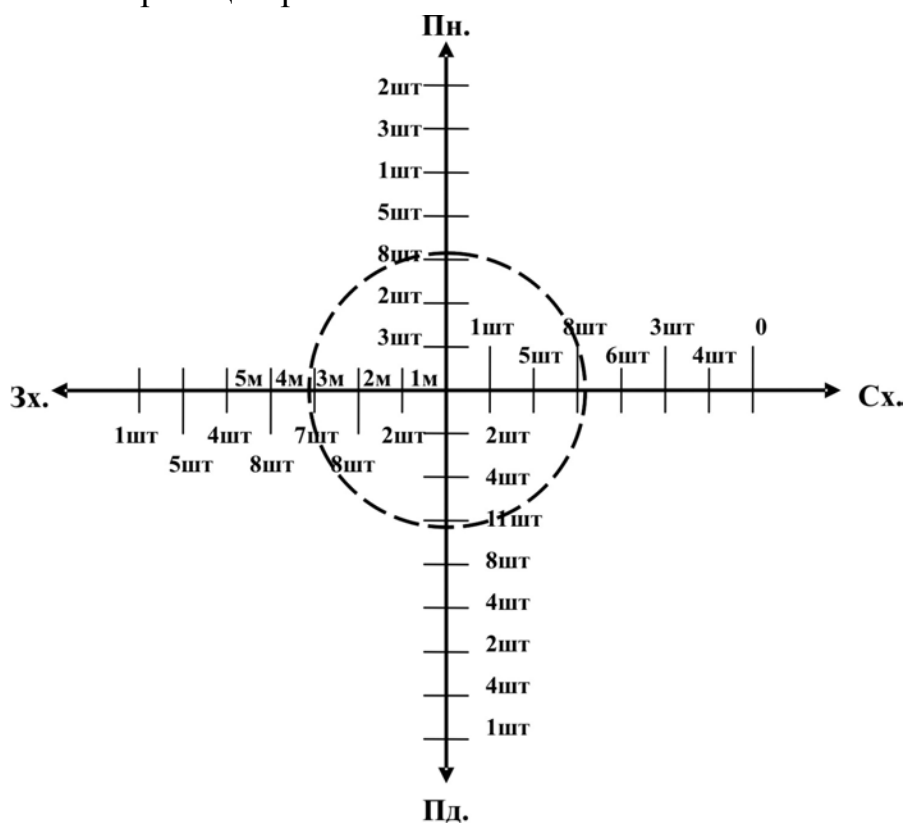

Рис. Поширення самосіву глуду одноматочкового в проекції крони та за її межами

Більшість насіння дає сходи в квітні – травні. Саме в цей період спостерігається інтенсивне розростання трав'яної рослинності та самосіву глоду доводиться конкурувати за поживні речовини та вологу.

В умовах свіжих дібров Правобережного Лісостепу України самосів глоду одноматочкового до кінця вегетаційного періоду досягає висоти від 2,5 до 5,1 см. Зазвичай на таких сходоках спостерігається від двох до чотирьох листочків на верхній частині пагона. Корінь розвивається вертикально і проростає на глибину 6,7-9,1 см. У верхній частині від нього відходять бічні корені (які розвиваються під кутом 60-80° до поверхні) довжиною 2,0-3,3 см. На деяких бічних коренях спостерігаються корені третього порядку.

У сухих дібровах сходи глоду з'являються на 5-8 днів раніше, бо ґрунт прогрівається краще. До кінця вегетаційного періоду в цих умовах надземна частина досягає висоти від 2,0 до 3,3 см і має 2-4 листочки, а коренева система проростає на глибину від 4,7 до 8,4 см. Відмінністю будови коренів глоду, які зростають у сухих дібровах, є розташування бічних коренів по всій довжині кореня і особливо у нижній частині. У сухих дібровах від коренів другого порядку відходять корені третього порядку, які розміщуються під кутом 45°. Тому коренева система однорічних сходів глоду в сухих дібровах більш розгалужена, ніж у свіжих.

На другий рік спостерігається слабка енергія росту надземної частини глоду як у свіжих, так і в сухих дібровах. Приріст у висоту в свіжих дібровах зазвичай досягає за вегетаційний період 1,5-2,5 см, а в сухих – 1,1-1,5 см. Кількість листків збільшується від 3 до 6 шт. Підвищується енергія росту коренів у глибину. У свіжих дібровах вони досягають 8,3-13,1 см, а в сухих 5,8-10,6 см. Для свіжої діброви характерна поява коренів на всій протяжності головного кореня, але довжина їх не перевищує 2 см. У сухих дібровах кількість бокових коренів значно збільшується і довжина їх сягає 3 см.

У трьохрічних пагонів збільшується приріст, відносно дворічних. У сухих дібровах приріст сягає 2,1-3,1 см, у свіжих 2,3-3,7 см. Кількість листочків збільшується до 4-8 шт. Приріст коренів збільшується у глибину і становить 12-14 см у свіжій діброві та 14-17 см – у сухій. Спостерігається наростання діаметра головного кореня, бічні корені з більшою інтенсивністю з'являються в нижній його частині. На коренях другого порядку з'являються корені третього і четвертого. Довжина бічних коренів досягає 2,5 см.

У чотирирічного самосіву глоду приріст надземної частини збільшується, у свіжих дібровах він становить 3,2-4,3 см, у сухих – 2,2-2,8 см. Коренева система заглиблюється і частіше розгалужується. Головний корінь досягає 14-24 см у вологих і 16-25 см у сухих дібровах. Кількість листків та їхні розміри збільшуються.

На п'ятий рік спостерігається енергійний ріст надземної частини, у свіжих дібровах він досягає від 3 до 11 см, а у деяких екземплярів – більше 20 см. У сухих дібровах – 4-9 см, інколи – 10 см. Характерним для п'ятирічного глоду є поява на прирості останнього року колючок і зменшення приросту коріння в глибину. Коріння у свіжій діброві досягає глибини 16-25 см, а в сухій – 17-26 см.

У наступні роки спостерігається інтенсивне галуження надземної частини і кореневої системи. У десятирічному віці за сприятливих умов зростан-

ня глоду одноматочкового може досягати висоти 1-1,3 м. Коренева система цього віку є товстішою, ніж надземна частина. Головний корінь сильно розгалужений і в деяких екземплярів проникає на глибину до 55 см, що характерне як для сухих, так і для свіжих дібров.

Отже, за результатами наших досліджень можна зробити такі висновки:

- 1) Самосів глоду одноматочкового краще розвивається в умовах свіжих дібров Правобережного Лісостепу України, а коренева система більш розгалужена у сухих;
- 2) Найбільше самосіву глоду спостерігається на другому-третьому метрах від стовбура в межах проекції крони;
- 3) Найбільший приріст відбувається у перший рік життя сходів.

Література

1. Генсирук С.А. Леса України / С.А. Генсирук. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1975. – 280 с.
2. Генсирук С.А. Ліси – багатство і окраса землі / С.А. Генсирук. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1980. – 212 с.
3. Горшенин Н.И. Методы изучения естественного лесовозобновления и эрозии почвы в горно-лесной зоне Карпат / Н.И. Горшенин // Научные труды Львовского лесотехнического ин-та. – 1959. – Вып. 4. – С. 96.

Осипов М.Ю. Естественное возобновление боярышника однопестичного в лесных насаждениях правобережной лесостепи Украины

Рассмотрен вопрос семенного возобновления боярышника однопестичного (*Crataegus monogyna* Jag.) в лесных насаждениях Правобережной Лесостепи Украины. Определено распространение его семян от ствола в проекции кроны и за ее пределами. Исследованы особенности развития корневой системы в различных типах лесорастительных условий. Установлена динамика роста надземной и подземной частей боярышника в условиях сухих и свежих дубрав Правобережной Лесостепи Украины.

Ключевые слова: возобновление, всходы, прирост, лесные насаждения.

Osipov M. Yu. *Crataegus monogyna* natural regeneration in forest stands in the right coast forest-steppe of Ukraine

The questions of seed renovation *Crataegus monogyna* in forest stands Right-Bank Ukraine steppes are considered. The distribution of its seedlings from stem to crown projection and beyond is determined. The features of root systems in different types of mushrooms are investigated. The dynamics of aboveground and underground parts of hawthorn in dry and fresh oak groves of Forest Right-Bank Ukraine are established.

Keywords: renovation, ladders, growth, forest plantations.

УДК 630.[2+22+182+187]

Ст. наук. співроб. Ю.В. Плугатар,
канд. с.-г. наук – Кримська гірсько-лісова НДС;
здобувач Н.С. Яриш – Державна організація "Резиденція Залісся"

ЯЛІВЕЦЬ ВИСОКИЙ (*JUNIPERUS EXCELSA* M.B.) У ГІРСЬКОМУ КРИМУ

Наведено загальну характеристику ялівцевих лісів Криму та детальну лісотипологічну характеристика лісів за участю ялівця високого (*Juniperus excelsa* M.B.). Проаналізовано розподіл ялівцевих деревостанів за походженням, едатопами, типами лісу та захисними частинами. За побудованими таблицями усереднених лісівничо-такса-